

N:o 197.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 30 maj 1908.
— — — — Andra Kammaren den 30 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner.

(Statsutskottets utlåtande n:o 84.)

Till Konungen.

Uti .en den 28 sistlidne februari till Riksdagen aflåten proposition (n:o 107) har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga följande

Förslag

till

förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner.

Med upphäfvande af nådiga kungörelsen den 10 november 1882 angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner äfvensom af alla senare utkomna författningar, såvidt de afse förändringar i nämnda kungörelse, förordnas härigenom som följer:

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 79 Häft. (N:o 197.) 1

1:o. All kronans fasta egendom, som ej med stadgad åborätt innehafves eller är till visst statsändamål anslagen och till följd däraf antingen till omedelbart begagnande upplåten eller ställd under särskild ämbetsmyndighets vård, skall stå under inseende af en i hufvudstaden förlagd domänstyrelse och under närmare tillsyn af en lokalförvaltning samt utarrenderas på sätt här nedan stadgas.

2:o. Innan kronan tillhörig jordbruksegendom utarrenderas, skall skogsmarken därifrån skiljas, så framt densamma, till fördel för kronan, kan ensam för sig eller tillsammans med annan kronans skogsmark såsom kronopark förvaltas och ej ligger i samfällighet med enskild egendom.

Å andra sidan skola från de till bildande af nya eller tillökning af äldre kronoparker inköpta egendomar afskiljas och såsom jordbruksegendomar behandlas sådana för jordbruk lämpade områden, som icke anses böra försäljas och som ej heller pröfvas böra användas vare sig till boställen eller till upplåtelse åt skogsarbetare, hvilka för kronoparkernas skötsel äro erforderliga.

3:o. Skogsmark, som ej afsättes till kronopark, upplåtes jämte jordbruksegendomen på arrende, med rätt för arrendatorn att, i öfverensstämmelse med den hushållningsplan, som må vara eller blifva fastställd, och de närmare bestämmelser, arrendekontraktet innehåller, använda skogen till skogsfångst samt till bete, där sådant utan men för skogens återväxt kan medgifvas; dock må, där skogen är af betydelse, densamma från arrendet undantagas, med rätt för arrendatorn att erhålla årlig utsyning af husbehovsvirke till belopp, som i arrendekontraktet angifves, hvarjämte, i händelse skogens bevakning finnes böra åt arrendatorn uppdragas, ersättning härför må honom tilläggas.

4:o. Arrende af kronan tillhörig jordbruksegendom skall i allmänhet omfatta 20 år; dock må i afbidan på fullbordande af skifte eller större dikningsföretag eller annan vattenafledning, så ock i händelse under närmast följande åren annat sådant förhållande antages inträda, som på arrendevärdet väsentligen inverkar, utarrendering ske på kortare tid. Anses större odlingsföretag böra å en egendom utföras, ankommer på Kungl. Maj:t att, efter framställning af domänstyrelsen, förordna, huruvida egendomen må upplåtas på arrende för längre tid, dock ej öfver 30 år, med skyldighet för arrendatorn att de nödiga befunna odlingarna under arrendetiden verkställa.

För arrende af annan kronans fastighet må tiden i hvarje fall efter för handen varande förhållanden af domänstyrelsen bestämmas.

5:o. När kronans fördel anses sådant fordra, må flera egendomar under ett arrende upplåtas eller en egendom i flera lotter utarrenderas.

Likaledes må fiske, sten- eller kalkbrott, sand- grus- eller stentäkt, torfmosse eller annan dylik lägenhet vid utarrendering af den egendom, hvartill densamma hörer, jämte nödigt utmål undantagas och på särskildt arrende upplåtas, om högre afkomst därigenom kan påräknas.

Detsamma gälle om kvarnverk eller vattenfall, som ej i samband med dess skiljande från den fastighet, till hvilken det hörer, finnes böra ställas under särskild förvaltning.

Finnes vid utarrendering af egendom sten- eller kalkbrott, sand-, grus- eller stentäkt eller torfmosse icke böra från egendomen skiljas, må domänstyrelsen, där så pröfvas lämpligt, åt arrendatorn upplåta rättighet att till afsalu begagna dylik lägenhet i enlighet med de bestämmelser härom, som i arrendekontraktet meddelas.

Har genom redan utfärdadt arrendekontrakt jämte egendomen upplåtits sten- eller kalkbrott, sand-, grus- eller stentäkt eller torfmosse utan rätt för arrendatorn att något därifrån sälja eller sker dylik upplåtelse i arrendekontrakt, som hädanefter utfärdas, må domänstyrelsen, då framställning därom göres, kunna åt arrendatorn eller med hans begifvande åt annan person lämna rättighet att tilldodogöra sig sten, kalk, sand, grus eller torf mot den afgift och på de villkor i öfrigt, som af domänstyrelsen bestämmas, dock med förbehåll, hvad angår å egendomen befintlig täkt af sand, grus eller sten, om skyldighet för den, till hvilken rättigheten upplåtes, att mot det afdrag å arrendet, som af domänstyrelsen bestämmas, tåla, ej mindre att rätt att därifrån hämta väglagningsämnen i vederbörlig ordning medgifves väghållningsskyldiga än äfven att för hämtning af dylika ämnen de väghållningsskyldiga taga väg öfver egendomens mark, där sådan af vederbörande domänintendent eller kronobetjänt dem anvisas.

6:o. Då utarrendering förestår af kronan tillhörig jordbruks-egendom, skall, efter noggrann undersökning af alla egendomens förhållanden, så till byggnad som in- och utägor, domänintendent eller vederbörande kronobetjäning i samråd med två i landtbruks- och affärsförhållanden kunniga män, hvilka, jämte lika antal suppleanter, för länet i dess helhet eller viss af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämd del årligen utses, den ena af landstinget och den andra af hushållningssällskapets förvaltningsutskott eller, där hinder härför möter, bägge af landstinget, uppgöra förslag till sättet för egendomens utarrendering, till de närmare arrendevillkoren i afseende på nybyggnads- och andra skyldigheter samt till den arrendeafgift, emot hvilken egendomen kan anses skäligen böra upplåtas; ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande, efter som nödigt pröfvas, tillkalla skogstjänsteman, landt-

mätare, landtbruksingenjör och byggnadskunnig person för att härvid biträda. Det sålunda upprättade förslaget skall därefter, tillika med beskrifning öfver egendomen, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämte eget yttrande till domänstyrelsen insändas.

7:o. Sedan arrendevillkoren blifvit af domänstyrelsen fastställda, skall, därest förre arrendatorn enligt äldre kontrakt är berättigad till optionsrätt eller innehaft arrendet så lång tid, att denna tillsammans med återstående delen af arrendetiden uppgår till fem år, och han egendomen väl brukat, hvilket tillhör domänstyrelsen att efter därom vid arrendeuppskattningen och af Kungl. Maj:ts befallningshafvande afgifna yttranden pröfva, arrendet, innan detsamma offentligen utbjudes, till det fastställda arrendevärdet hembjudas förre arrendatorn eller, i händelse han med döden afgått, hans änka och barn; börande i senare fallet, därest arrendatorn efterlämnat både änka och barn eller flera barn, dessa föreläggas att, om de vilja arrendet gemensamt bibehålla, till handhafvande för deras räkning af egendomens skötsel anmäla lämplig person.

Har under de sista fem arrendeåren arrendators stärbhusdelägare efter medgifvande af domänstyrelsen fått öfvertaga arrendet, eller har under samma tid med domänstyrelsens tillstånd arrendator å barn eller måg öfverlåtitt arrenderätten, äger vid nya utarrenderingen den, som på sådant sätt blifvit innehafvare af arrenderätten, för åtnjutande af optionsrätt räkna sig till godo den tid, hvarunder företräddaren varit i besittning af arrendet.

Har arrenderätt öfverlåtits på arrendatorns löftesmän för arrendet eller öfvergått till i konkurs försatt arrendators konkursbo eller blifvit af konkursförvaltningen försäld, må, därest arrendatorn uppfyllt de för optionsrätts åtnjutande föreskrifna villkor, löftesmännen, konkursboet eller den, till hvilken arrenderätten blifvit af konkursförvaltningen försäld, äga optionsrätt vid egendomens förnyade utarrendering, oaktadt löftesmännen, konkursboet eller öfverlätelsetagaren då icke innehaft arrendet i så lång tid, att denna tillsammans med återstående delen af arrendetiden uppgår till fem år, dock, då arrendet öfvergått till arrendelöftesmän eller arrendators konkursbo, med enahanda förbehåll beträffande viss persons anställande för egendomens skötsel, som här ofvan gjorts i afseende å arrendets öfvertagande af arrendators änka och barn.

Göres ej inom förelagd tid anmälan om arrendets öfvertagande eller varder ej, då, enligt hvad här ofvan stadgats, viss person skall anställas för egendomens skötsel, härtill inom sådan tid anmäld person,

som af domänstyrelsen godkännes, anses optionsrätten förfallen, och varde i sådant fall eller då optionsrätt ej äger rum, efter kungörelse, som skall innefatta egendomsbeskrifning, underrättelse om arrendevillkoren och det arrendevärde, domänstyrelsen ansett egendomen böra betinga, samt öfriga nödiga anvisningar, arrendet utbjudet å offentlig auktion, hvilken förrättas inför Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet å landskontoret eller, därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande finner särskilda omständigheter därtill föranleda, af vederbörande kronofogde eller annan särskildt förordnad kronobetjänt å af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämd plats i den ort, där fastigheten är belägen. Skriftliga anbud må ej af auktionsförrättaren emottagas.

Styrelsen äger till arrendator antaga den högstbudande, som för sitt anbud ställt godkänd säkerhet, där anmärkning emot hans frejd icke förekommit och han icke förverkat arrenderätt till kronoegendom under sådana omständigheter, att styrelsen finner honom till arrendator olämplig. Är antagligt anbud, motsvarande minst det åsatta arrendevärdet, icke afgifvet, bör arrendet å ny auktion utjudas.

På styrelsen ankommer därefter att, med iakttagande af ofvan stadgade villkor i afseende å säkerheten samt arrendatorns person och frejd, arrendet åt den vid senare auktionen högstbudande upplåta eller, i händelse antagligt anbud därvid icke erhållits, om egendomens skötsel tills vidare efter omständigheterna förordna.

Ej må någon klaga däröfver, att hans anbud ej antagits.

8:o. Vid utarrendering i här ofvan stadgade ordning skall bland arrendevillkoren intagas det uttryckliga förbehåll, att, därest efter arrendetidens utgång egendomen i sin helhet eller till någon del ej vidare kommer att utarrenderas eller vederbörande ämbetsmyndighet skulle finna lämpligt att egendomen eller en del däraf under ett arrende med annan egendom upplåta, arrendatorn då icke äger att för den honom eljest tillkommande optionsrätt af kronan fordra eller erhålla någon ersättning.

9:o. Vid utarrendering af jordbruksegendom på kortare tid än 20 år, äfvensom af fiske eller annan lägenhet, som ej är att till jordbruksegendom hänföra, förfares på sätt domänstyrelsen för hvarje fall finner lämpligast.

10:o. Arrendeafgiften skall alltid vara utsatt i penningar, att för hvarje arrendeår erläggas vid särskild uppbördsstämma å någon af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämd dag närmast före den 14 mars det kalenderår, då arrendeåret utlöper.

11:o. Ligger arrenderad kronoegendom i sin helhet eller till någon del i samfällighet med enskild egendom, när arrendet tager sin början, må arrendatorn berättigas att å samfälliga området äfvensom, sedan samfälligheten upphört, å det område, som därvid blifvit egendomen tillagdt, kronans rätt för den arrenderade egendomens nytta begagna, med skyldighet att iakttaga hvad för ty fall lag bjuder samt de af samhälligheten, så länge den fortfar, härrörande förpliktelser, så ock efter dess upphörande den hushållningsplan, som för därvid utbruten och egendomen tillagd skogsmark kan varda fastställd.

12:o. Hörer till arrenderad egendom andel i härads- eller sockenallmänning eller rätt till annan förmån utom egendomens område, komme det arrendatorn till godo, där ej för visst fall undantag finnes böra göras.

Arrendekontrakt skall, där omständigheterna därtill föranleda, tydligt angifva, att arrendator icke i någon händelse äger anspråk på dagsverken eller arbetsskyldighet från jord, som ej till egendomen hörer, eller på ersättning därför.

Vid utarrendering skall iakttagas att, där ej Kungl. Maj:t på domänstyrelsens framställning annorlunda förordnar, den förmån af mulbete eller utsyning från kronopark, hvaraf egendomen särskildt varit i åtnjutande, från arrendet undantages. Ej må ny dylik förmån utan Kungl. Maj:ts tillstånd tilläggas egendomen.

13:o. Till anläggande och drifvande af tegelbruk eller kalkbränning kan särskildt tillstånd meddelas af domänstyrelsen, som jämväl bestämmer villkoren därför.

14:o. Arrendatorn skall tillförbindas att städse i fullgodt stånd underhålla vid egendomen befintliga byggnader och anläggningar.

Den husröteersättning, som afträdaren enligt syn kan kännas skyldig utgifva, må tillträdaren berättigas uppbära på sätt, hvarom stadgas i 31:sta punkten.

15:o. Arrendators nybyggnadsskyldighet skall, därest nybyggnad anses erforderlig, före egendomens utarrendering såväl i afseende på byggnadernas beskaffenhet som kostnaden därför noggrant bestämmas och i arrendekontraktet angifvas.

Varder af arrendator med domänstyrelsens begifvande och efter plan, som af densamma blifvit godkänd, byggnad uppförd, som ej innefattas under den arrendatorn enligt arrendekontraktet ålagda byggnadsskyldigheten, äge domänstyrelsen medgifva, att öfverbyggnaden må arrendatorn godtgöras genom eftergift i närmaste årens arrende eller vid egendomens afträdande af den nye arrendatorn; dock bör vid be-

stämmande af sådan godtgörelse tagas i beräkning den nytta, som genom den nya byggnaden kan arrendatorn under återstående arrendetiden tillskyndas.

I det kontrakt, som afslutas med den nye arrendatorn, skall, där ej särskilda förhållanden föranleda undantag, intagas uttrycklig bestämmelse om skyldighet för honom att gälda den ersättning, hvarom nyss är sagdt.

Tarivas vid jordbruksegendom, som förut ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, större nybyggnad, än som skäligen kan åläggas arrendatorn för första arrendeperioden, åligge domänstyrelsen att om förhållandet göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som i ämnet förordnar efter ty lämpligt prövas.

Om på grund af särskilda förhållanden hemman eller lägenhet anses lämpligen kunna utan åbyggnad utarrenderas, må arrendator från all byggnadsskyldighet befrias.

16:o. Arrendator skall tillförbindas att, företrädesvis i brandstods-förening för länet eller i orten, där sådan finnes, för kronans räkning ombesörja och utan afdrag å arrendet bekosta åbyggnadernas brandförsäkring till deras fulla, i behörig ordning uppskattade värde med rätt för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, där anledning därtill förekommer, meddela föreskrift såväl om det belopp, hvarför försäkring bör sökas, som om den anstalt, där försäkringen må äga rum; börande, till ledning för den Kungl. Maj:ts befallningshafvande i berörda hänseende åliggande pröfning, vid de å kronans egendomar förekommande besiktningar yttrande afgifvas om åbyggnadernas brandförsäkringsvärde.

17:o. Inträffar brandskada, skall arrendator vara skyldig att skadan bota till den omfattning, domänstyrelsen bestämmer, och med den brandskadeersättning, som erhålles. Kronan skall äga uppbära brandskadeersättningen, hvilken, sedan plan för byggnaden blifvit fastställd, af kronan tillhandahålles arrendatorn i den mån för byggnaden erfordras; skolande, därest kostnaden för byggnaden öfverstiger den kronan tillerkända ersättningen, det öfverskjutande beloppet arrendatorn godtgöras genom eftergift å närmaste årens arrende eller vid egendomens afträdande af den nya arrendatorn.

Varder annorledes byggnad förstörd eller så skadad, att ny byggnad eller ombyggnad erfordras, skall det ock åligga arrendatorn att, sedan plan för byggnaden blifvit fastställd, verkställa densamma mot godtgörelse för kostnaden, på sätt nyss är sagdt om kostnad, som öfverskjuter brandskadeersättningens belopp.

Förbehåll om hvad sålunda skall gälla skola intagas i kontrakten.

18:o. Arrendator skall tillförbindas uppföra och underhålla all den stängsel, som i det arrenderade områdets gräns mot annan egendom efter lag bör finnas, samt att jämväl inom det arrenderade området uppehålla den hägnad, som vid syn eller besiktning finnes nödig omkring ängs- eller betesmark, som af ålder varit inhägnad.

19:o. Egendomens åker och äng skall arrendator åläggas att enligt de närmare föreskrifter, som genom arrendekontraktet meddelas, i alla afseenden väl häfda och i god växtkraft hålla.

20:o. Från det i lag stadgade förbud att under arrendetiden från egendomen bortföra stråfoder må domänstyrelsen äga medgifva undantag under de villkor, som af densamma föreskrivas.

Bortförande af gödsel må ej medgifvas.

21:o. Nyodling må tillåtas endast på de områden och under de villkor, som i arrendekontraktet eller sedermera på arrendatorns framställning af vederbörande förvaltningsmyndighet bestämmas.

Arrendekontrakt skall innehålla uttrycklig bestämmelse därom, att, om arrendator vill för det arrenderade området eller viss del däraf i väsentlig mån förändra sättet för jordens torrläggning, eller önskar anlägga ängsvattning, sådant endast må ske efter af sakkunnig person uppgjord plan, som af domänstyrelsen godkännes. För dylikt företag liksom för större odlings- eller täckdikningsarbeten, hvaraf egendomen tillskyndas synnerlig fördel, men arrendator under sin arrendetid ej kan tillgodogöra sig en kostnaden motsvarande inkomst, må efter domänstyrelsens pröfning godtgörelse arrendator tilläggas genom skälig minskning i ett eller flera års arrendeafgift.

På samma sätt skall den ersättning för tegelrör, som äfven eljest enligt lag må tillkomma arrendatorn, godtgöras honom; och skall uttrycklig bestämmelse intagas i arrendekontraktet om arrendatorns skyldighet att mottaga godtgörelse i denna ordning.

22:o. Arrendator skall tillförbindas att ej utan domänstyrelsens medgifvande borttaga å egendomen befintliga torp eller anlägga nya samt att ej heller utan domänstyrelsens medgifvande pålägga egendomens torpare afgäld eller besvär utöfver hvad som vid egendomens uppskattning blifvit af uppskattningsnämnden bestämdt.

23:o. Arrendator skall åläggas att, därest icke med tillträdaren annorlunda öfverenskommes, året före egendomens afträdande å denna verkställa trädesbruk samt höstplöjning, gräs-, frö- och höstsädes-sådd i enlighet med tillämpad växtföljd eller särskilda i kontraktet härutinnan meddelade bestämmelser, och skall ny arrendator tillför-

bindas att för dylika arbeten samt för utsädet lämna företräddaren ersättning, hvilken, i händelse af tvist, bestämmes i den ordning, som stadgas i 2 kap. 8 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

Arrendator skall ock åläggas att vid egendomens afträdande utan ersättning tillhandahålla tillträddaren stråfoder till visst belopp, som skall i arrendekontraktet bestämmas. I öfrigt skall hvad i gällande lag är stadgadt om stråfoder, som vid afträdet finnes kvar, äga tillämpning med allenast den förändring, att den kronan såsom jordägare tillkommande lösningsrätt utöfvas af tillträddaren.

24:o. Arrendator må berättigas att, där han på grund af lagligen tillkommet beslut fått under sin arrendetid vidkännas betydligare kostnad för byggnad af kyrka, prästgård eller andra allmänna hus, uppförande af större broar eller anläggning af ny väg, järnväg eller kanal, härför åtnjuta godtgörelse i enlighet med bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 16 januari 1863.

25:o. I kontrakt, hvarigenom egendom upplåtes på arrende under längre tid än 20 år, skall, där ej undantag finnes böra göras för särskildt fall, intagas förbehåll därom, att öfverlåtelse af arrende ej må ske annorledes än med domänstyrelsens medgifvande.

I öfrigt skall angående rätt till öfverlåtelse af arrende, utöfver hvad allmän lag stadgar, gälla, att såväl stärbhusdelägare efter affiden arrendator, hvilka icke begagnat sig af dem tillkommande hembuds-rätt, som arrendators konkursborgenärer, där ej uppsägning skett, skola vara berättigade att för den del af arrendetiden, som eljest skolat återstå, öfverlåta arrendet på viss person, som af domänstyrelsen godkännes, under villkor i båda dessa fall, att anmälan därom göres, i förstnämnda fall inom en månad efter hembudstidens utgång och i sistnämnda fall senast å sextionde dagen från inställedagen i konkursen, samt att, där arrendator försatts i konkurs och borgenärerna uppsagt aftalet, arrendatorns löftesmän, såvidt de på grund af sin borgen nödgats något utbetala, skola vara berättigade att, därest de därom göra anmälan sist å trettionde dagen efter den, då borgenärernas uppsägelse skedde, öfvertaga arrendet och, på sätt här ofvan är sagdt om konkursborgenärer, förfoga öfver detsamma.

Vilja arrendators stärbhusdelägare, konkursborgenärer eller löftesmän för gemensam räkning öfvertaga arrendet, skola de vara pliktiga att inom viss af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förelagd tid anmäla lämplig person till handhafvande för deras räkning af egendomens skötsel. Gitta de ej det, varde, där fråga är om stärbhus-

delägare eller konkursborgenärer, arrendet uppsagdt, och må, beträffande löftesmän, arrendet ej å dem öfverlätas.

Förbehåll om uppsägningsrätt i detta fall mot stärbhusdelägare skall intagas i kontraktet.

26:o. Såsom säkerhet för fullgörande af arrendevillkoren bör för en tid af minst fem år, därest arrende så länge skall fortfara, och högst åtta år vara ställd borgen af minst två personer, de där borga en för bägge och bägge för en såsom för egen skuld, och hvilkas vederhäftighet är af Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller domaren styrkt. Ansvarighet på grund af dylik borgen må dock icke utsträckas utöfver den tid, för hvilken borgen blifvit ingången.

Arrendator, som sådant föredrager, må antingen, jämte ställande af borgen för arrendevillkoren i öfrigt, såsom säkerhet för arrendefgiftens erläggande aflämna af staten, allmänna hypoteksbanken, rikets hypoteksföreningar eller af kommuner med Kungl. Maj:ts tillstånd utgifna obligationer, eller andra af vederbörande godkända säkerhetshandlingar, motsvarande två års arrendefgift, eller ock, i stället för borgen för uppfyllande af arrendevillkoren i deras helhet, nedsätta dylika obligationer eller säkerhetshandlingar till belopp, uppgående till tre års arrendefgift.

I afseende å obligationernas uppskattning gälle enahanda bestämmelser, som i fråga om obligationer vid uppbördsborgen äro meddelade.

Minst ett år före utgången af den tid, för hvilken borgen blifvit ställd, skall ny borgen aflämnas, så beskaffad som ofvan sägs. Angående arrendatorns skyldighet i sistnämnda hänseende skall uttrycklig bestämmelse intagas i kontraktet med stadgande såsom äfventyr för underlåtenhet att fullgöra densamma, att domänstyrelsen skall vara berättigad att uppsäga aftalet samt kronan äga bekomma ersättning för skada.

27:o. I alla de fall, då anbud göres på arrende af kronoegendom eller medgifvande begäres till arrendes öfverlåtande eller öfvertagande enligt 7:de eller 25:te punkten, bör, såvida afseende därå skall fästas, aflämnas säkerhet, så beskaffad, som i nästföregående punkt är stadgadt.

28:o. Till utrönande, huru utarrenderad egendom skötes och arrendevillkoren af arrendator fullgöras, skall egendomen hvart femte år eller oftare besiktigas af domänintendent eller den, som Kungl. Maj:ts befallningshafvande i hans ställe förordnar.

Afser besiktningen utrönande, huru nybyggnad blifvit utförd, eller finnes anledning misstänka, att arrendatorn brustit i egendomens häfdande eller eljest icke behörigen fullgjort honom enligt kontraktet åliggande skyldigheter, såvidt de afse egendomens skötsel, äge Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordna, att besiktningsförrättaren skall biträdas af i förra fallet någon i byggnadskonst kunnig person och i det senare två i jordbruk erfarna personer, hvilka af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utses bland dem, som enligt lag äro behöriga att förrätta af- och tillträdessyner.

29:o. Beträffande af- och tillträdessyner skola i arrendekontrakten intagas sådana förbehåll, att samma syn i regel kommer att gälla såsom afträdessyn för afträddande arrendatorn och tillträdessyn för den tillträddande, hvarjämte bör stadgas, att kostnader för dylika syner skola gäldas utaf af- och tillträdare till hälften hvardera.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillkommer att i fråga om utseende af synemän iakttaga kronans rätt.

30:o. Vid syner bör domänintendent eller den, som därtill i hans ställe af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utses, vara såsom kronans ombud närvarande, och jämväl skogstjänsteman vara tillstädes, där Kungl. Maj:ts befallningshafvande finner anledning därom förordna.

31:o. Det ersättningsbelopp för brister i byggnad och hägnad m. m., som tillkommer tillträdaren efter afdrag af värdet å de för hans räkning af företräddaren fullgjorda prestationer, tillhandahålles honom af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som hos den betalnings-skyldige genast låter uttaga beloppet.

32:o. Angående afskiljande vid arrendeupplåtelser af områden, lämpliga att upplåtas till egnahemslägenheter, samt dylika områdens förvaltning är särskildt stadgadt.

Denna kungörelse träder genast i kraft, men skall icke äga tillämpning å arrendeförhållande, som uppkommit genom kontrakt, hvilket afslutats före dess utfärdande; dock att hvad i 10:de punkten stadgas angående tid och sätt för arrendes erläggande skall gälla jämväl i fråga om äldre arrendeförhållanden.

Riksdagen har funnit de af Eders Kungl. Maj:t i nu föreliggande proposition föreslagna ändringarna i förut gällande bestämmelser beträffande grunderna för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner vara betingade af förändrade rättsförhållanden, som inträdt genom den af statsmakterna antagna nya lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907. Endast i ett afseende har Riksdagen velat vidtaga en ändring i de föreslagna bestämmelserna. Riksdagen har nämligen ansett, att bland de för jordbruk lämpade områden, som från de till bildande af nya eller tillökning af äldre kronoparker inköpta egendomar icke skola afskiljas och såsom jordbruksegendomar behandlas, böra upptagas ej allenast sådana områden, som pröfvas böra användas till upplåtelse åt skogsarbetare, utan äfven områden, som i allmänhet pröfvas böra tagas i anspråk för kronoparkernas skötsel.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och under framhållande af fördelen af att de ändringar i kungl. kungörelsen den 10 november 1882, angående grunderna för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, som förut tid efter annan blifvit beslutade, nu varda i en författning sammanförda, får Riksdagen anmäla,

att Riksdagen med anledning af Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition antagit följande:

Förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner.

1:o. All kronans fasta egendom, som ej med stadgad åborätt innehafves eller är till visst statsändamål anslagen och till följd däraf antingen till omedelbart begagnande upplåten eller ställd under särskild ämbetsmyndighets vård, skall stå under inseende af en i hufvudstaden förlagd domänstyrelse och under närmare tillsyn af en lokalförvaltning samt utarrenderas på sätt här nedan stadgas.

2:o. Innan kronan tillhörig jordbruksegendom utarrenderas, skall skogsmarken därifrån skiljas, så framt densamma, till fördel för kronan, kan ensam för sig eller tillsammans med annan kronans skogsmark såsom kronopark förvaltas och ej ligger i samfällighet med enskild egendom.

Å andra sidan skola från de till bildande af nya eller tillökning af äldre kronoparker inköpta egendomar afskiljas och såsom jordbruksegendomar behandlas sådana för jordbruk lämpade områden, som icke anses böra försäljas och som ej heller pröfvas vare sig böra användas till boställen eller tagas i anspråk för kronoparkernas skötsel.

3:o. Skogsmark, som ej afsättes till kronopark, upplåtes jämte jordbruksegendom på arrende, med rätt för arrendatorn att, i öfverensstämmelse med den hushållningsplan, som må vara eller blifva fastställd, och de närmare bestämmelser, arrendekontraktet innehåller, använda skogen till skogsfångst samt till bete, där sådant utan men för skogens återväxt kan medgifvas; dock må, där skogen är af betydelse, densamma från arrendet undantagas, med rätt för arrendatorn att erhålla årlig utsyning af husbehovsvirke till belopp, som i arrendekontraktet angifves, hvarjämte, i händelse skogens bevakning finnes böra åt arrendatorn uppdragas, ersättning härför må honom tilläggas.

4:o. Arrende af kronan tillhörig jordbruksegendom skall i allmänhet omfatta 20 år; dock må i afbidan på fullbordande af skifte eller större dikningsföretag eller annan vattenafledning, så ock i händelse under närmast följande åren annat sådant förhållande antages inträda, som på arrendevärdet väsentligen inverkar, utarrendering ske på kortare tid. Anses större odlingsföretag böra å en egendom utföras, ankommer på Kungl. Maj:t att, efter framställning af domänstyrelsen, förordna, huruvida egendomen må upplåtas på arrende för längre tid, dock ej öfver 30 år, med skyldighet för arrendatorn att de nödiga befunna odlingarna under arrendetiden verkställa.

För arrende af annan kronans fastighet må tiden i hvarje fall efter för handen varande förhållanden af domänstyrelsen bestämmas.

5:o. När kronans fördel anses sådant fordra, må flera egendomar under ett arrende upplåtas eller en egendom i flera lotter utarrenderas.

Likaledes må fiske, sten- eller kalkbrott, sand-, grus- eller stentäkt, torfmosse eller annan dylik lägenhet vid utarrendering af den egendom, hvartill densamma hör, jämte nödigt utmål undantagas och på särskildt arrende upplåtas, om högre afkomst därigenom kan påräknas.

Detsamma gälle om kvarnverk eller vattenfall, som ej i samband med dess skiljande från den fastighet, till hvilken det hör, finnes böra ställas under särskild förvaltning.

Finnes vid utarrendering af egendom sten- eller kalkbrott, sand-, grus- eller stentäkt eller torfmosse icke böra från egendomen skiljas, må domänstyrelsen, där så pröfvas lämpligt, åt arrendatorn upplåta rättighet att till afsalu begagna dylik lägenhet i enlighet med de bestämmelser härom, som i arrendekontraktet meddelas.

Har genom redan utfärdadt arrendekontrakt jämte egendomen upplåtits sten- eller kalkbrott, sand-, grus- eller stentäkt eller torfmosse utan rätt för arrendatorn att något därifrån sälja eller sker dylik upplåtelse i arrendekontrakt, som hädanefter utfärdas, må domänstyrelsen,

då framställning därom göres, kunna åt arrendatorn eller med hans begifvande åt annan person lämna rättighet att tillgodogöra sig sten, kalk, sand, grus eller torf mot den afgift och på de villkor i öfrigt, som af domänstyrelsen bestämmas, dock med förbehåll, hvad angår å egendomen befintlig täkt af sand, grus eller sten, om skyldighet för den, till hvilken rättigheten upplåtes, att mot det afdrag å arrendet, som af domänstyrelsen bestämmes, tåla, ej mindre att rätt att därifrån hämta väglagningsämnen i vederbörlig ordning medgifves väghållnings-skyldiga än äfven att för hämtning af dylika ämnen de väghållnings-skyldiga taga väg öfver egendomens mark, där sådan af vederbörande domänintendent eller kronobetjänt dem anvisas.

6:o. Då utarrendering förestår af kronan tillhörig jordbruks-egendom, skall, efter noggrann undersökning af alla egendomens förhållanden, så till byggnad som in- och utägor, domänintendent eller vederbörande kronobetjäning i samråd med två i landbruks- och affärsförhållanden kunniga män, hvilka, jämte lika antal suppleanter, för länet i dess helhet eller viss af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämd del årligen utses, den ena af landstinget och den andra af hushållningssällskapets förvaltningsutskott eller, där hinder härför möter, bägge af landstinget, uppgöra förslag till sättet för egendomens utarrendering, till de närmare arrendevillkoren i afseende på nybyggnads- och andra skyldigheter samt till den arrendeafgift, emot hvilken egendomen kan anses skäligen böra upplåtas; ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande, efter som nödigt pröfvas, tillkalla skogstjänsteman, landtmätare, landtbruksingenjör och byggnadskunnig person för att härvid biträda. Det sålunda upprättade förslaget skall därefter, tillika med beskrifning öfver egendomen, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämte eget yttrande till domänstyrelsen insändas.

7:o. Sedan arrendevillkoren blifvit af domänstyrelsen fastställda, skall, därest förre arrendatorn enligt äldre kontrakt är berättigad till optionsrätt eller innehaft arrendet så lång tid, att denna tillsammans med återstående delen af arrendetiden uppgår till fem år, och han egendomen väl brukat, hvilket tillhör domänstyrelsen att efter därom vid arrendeuppskattningen och af Kungl. Maj:ts befallningshafvande afgifna yttranden pröfva, arrendet, innan detsamma offentligen utbjudes, till det fastställda arrendevärdet hembjudas förre arrendatorn eller, i händelse han med döden afgått, hans änka och barn; börande i senare fallet, därest arrendatorn efterlämnat både änka och barn eller flera barn, dessa föreläggas att, om de vilja arrendet gemensamt bibehålla, till

handhafvande för deras räkning af egendomens skötsel anmäla lämplig person.

Har under de sista fem arrendeåren arrendators stärbhusdelägare efter medgifvande af domänstyrelsen fått öfvertaga arrendet, eller har under samma tid med domänstyrelsens tillstånd arrendator å barn eller måg öfverlåtitt arrenderätten, äger vid nya utarrenderingen den, som på sådant sätt blifvit innehafvare af arrenderätten, för åtnjutande af optionsrätt räkna sig till godo den tid, hvarunder företräddaren varit i besittning af arrendet.

Har arrenderätt öfverlåtits på arrendatorns löftesmän för arrendet eller öfvergått till i konkurs försatt arrendators konkursbo eller blifvit af konkursförvaltningen försåld, må, därest arrendatorn uppfyllt de för optionsrätts åtnjutande föreskrifna villkor, löftesmännen, konkursboet eller den, till hvilken arrenderätten blifvit af konkursförvaltningen försåld, äga optionsrätt vid egendomens förnyade utarrendering, oaktadt löftesmännen, konkursboet eller öfverlåtelseägaren då icke innehaft arrendet i så lång tid, att denna tillsammans med återstående delen af arrendetiden uppgår till fem $\frac{1}{2}$ år, dock, då arrendet öfvergått till arrende-löftesmän eller arrendators konkursbo, med enahanda förbehåll beträffande viss persons anställande för egendomens skötsel, som här ofvan gjorts i afseende å arrendets öfvertagande af arrendators änka och barn.

Göres ej inom förelagd tid anmälan om arrendets öfvertagande eller varder ej, då, enligt hvad här ofvan stadgats, viss person skall anställas för egendomens skötsel, härtill inom sådan tid anmäld person, som af domänstyrelsen godkännes, anses optionsrätten förfallen, och varde i sådant fall eller då optionsrätt ej äger rum, efter kungörelse, som skall innefatta egendomsbeskrifning, underrättelse om arrendevillkoren och det arrendevärde, domänstyrelsen ansett egendomen böra betinga, samt öfriga nödiga anvisningar, arrendet utbjudet å offentlig auktion, hvilken förrättas inför Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet å landskontoret eller, därest Kungl. Maj:ts befallningshafvande finner särskilda omständigheter därtill föranleda, af vederbörande kronofogde eller annan särskildt förordnad kronobetjänt å af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämd plats i den ort, där fastigheten är belägen. Skriftliga anbud må ej af auktionsförrättaren emottagas.

Styrelsen äger till arrendator antaga den högstbjudande, som för sitt anbud ställt godkänd säkerhet, där anmärkning emot hans frejd icke förekommit och han icke förverkat arrenderätt till kronoegendom under sådana omständigheter, att styrelsen finner honom till arrendator

olämplig. Är antagligt anbud, motsvarande minst det åsatta arrendevärdet, icke afgifvet, bör arrendet å ny auktion utbjudas.

På styrelsen ankommer därefter att, med iakttagande af ofvan stadgade villkor i afseende å säkerheten samt arrendatorns person och frejd, arrendet åt den vid senare auktionen högstbjudande upplåta eller, i händelse antagligt anbud därvid icke erhållits, om egendomens skötsel tills vidare efter omständigheterna förordna.

Ej må någon klaga däröfver, att hans anbud ej antagits.

8:o. Vid utarrendering i här ofvan stadgade ordning skall bland arrendevillkoren intagas det uttryckliga förbehåll, att, därest efter arrendetidens utgång egendomen i sin helhet eller till någon del ej vidare kommer att utarrenderas eller vederbörande ämbetsmyndighet skulle finna lämpligt att egendomen eller en del däraf under ett arrende med annan egendom upplåta, arrendatorn då icke äger att för den honom eljest tillkommande optionsrätt af kronan fordra eller erhålla någon ersättning.

9:o. Vid utarrendering af jordbruksegendom på kortare tid än 20 år, äfvensom af fiske eller annan lägenhet, som ej är att till jordbruksegendom hänföra, förfares på sätt domänstyrelsen för hvarje fall finner lämpligast.

10:o. Arrendeafgiften skall alltid vara utsatt i penningar, att för hvarje arrendeår erläggas vid särskild uppbördsstämma å någon af Kungl. Maj:ts befallningshafvande bestämd dag närmast före den 14 mars det kalenderår, då arrendeåret utlöper.

11:o. Ligger arrenderad kronoegendom i sin helhet eller till någon del i samfällighet med enskild egendom, när arrendet tager sin början, må arrendatorn berättigas att å samfällda området äfvensom, sedan samfälligheten upphört, å det område, som därvid blifvit egendomen tillagdt, kronans rätt för den arrenderade egendomens nytta begagna, med skyldighet att iakttaga hvad för ty fall lag bjuder samt de af samhälligheten, så länge den fortfar, härrörande förpliktelser, så ock efter dess upphörande den hushållningsplan, som för därvid utbruten och egendomen tillagd skogsmark kan varda fastställd.

12:o. Hörer till arrenderad egendom andel i härads- eller sockenallmänning eller rätt till annan förmån utom egendomens område, komme det arrendatorn till godo, där ej för visst fall undantag finnes böra göras.

Arrendekontrakt skall, där omständigheterna därtill föranleda, tydligt angifva, att arrendator icke i någon händelse äger anspråk

på dagsverken eller arbetsskyldighet från jord, som ej till egendomen hörer, eller på ersättning därför.

Vid utarrendering skall iakttagas att, där ej Kungl. Maj:t på domänstyrelsens framställning annorlunda förordnar, den förmån af mulbete eller utsyning från kronopark, hvaraf egendomen särskildt varit i åtnjutande, från arrendet undantages. Ej må ny dylik förmån utan Kungl. Maj:ts tillstånd tilläggas egendomen.

13:o. Till anläggande och drifvande af tegelbruk eller kalkbränning kan särskildt tillstånd meddelas af domänstyrelsen, som jämväl bestämmer villkoren därför.

14:o. Arrendatorn skall tillförbindas att städse i fullgodt stånd underhålla vid egendomen befintliga byggnader och anläggningar.

Den husröteersättning, som afträdaren enligt syn kan kännas skyldig utgifva, må tillträdaren berättigas uppbära på sätt, hvarom stadgas i 31:sta punkten.

15:o. Arrendators nybyggnadsskyldighet skall, därest nybyggnad anses erforderlig, före egendomens utarrendering såväl i afseende på byggnadernas beskaffenhet som kostnaden därför noggrant bestämmas och i arrendekontraktet angifvas.

Varder af arrendator med domänstyrelsens begifvande och efter plan, som af densamma blifvit godkänd, byggnad uppförd, som ej innefattas under den arrendatorn enligt arrendekontraktet ålagda byggnadsskyldigheten, äge domänstyrelsen medgifva, att öfverbyggnaden må arrendatorn godtgöras genom eftergift i närmaste årens arrende eller vid egendomens afträdande af den nye arrendatorn; dock bör vid bestämmande af sådan godtgörelse tagas i beräkning den nytta, som genom den nya byggnaden kan arrendatorn under återstående arrendetiden tillskyndas.

I det kontrakt, som afslutas med den nye arrendatorn, skall, där ej särskilda förhållanden föranleda undantag, intagas uttrycklig bestämmelse om skyldighet för honom att gälda den ersättning, hvarom nyss är sagdt.

Tarfvas vid jordbruksegendom, som förut ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, större nybyggnad, än som skäligen kan åläggas arrendatorn för första arrendeperioden, åligge domänstyrelsen att om förhållandet göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som i ämnet förordnar efter ty lämpligt pröfvas.

Om på grund af särskilda förhållanden hemman eller lägenhet anses lämpligen kunna utan åbyggnad utarrenderas, må arrendator från all byggnadsskyldighet befrias.

16:o. Arrendator skall tillförbindas att, företrädesvis i brandstods-förening för länet eller i orten, där sådan finnes, för kronans räkning ombesörja och utan afdrag å arrendet bekosta åbyggnadernas brandförsäkring till deras fulla, i behörig ordning uppskattade värde med rätt för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, där anledning därtill förekommer, meddela föreskrift såväl om det belopp, hvarför försäkring bör sökas, som om den anstalt, där försäkringen må äga rum; börande, till ledning för den Kungl. Maj:ts befallningshafvande i berörda hänseende åliggande pröfning, vid de å kronans egendomar förekommande besiktningar yttrande afgifvas om åbyggnadernas brandförsäkringsvärde.

17:o. Inträffar brandskada, skall arrendator vara skyldig att skadan bota till den omfattning, domänstyrelsen bestämmer, och med den brandskadeersättning, som erhålles. Kronan skall äga uppbära brandskadeersättningen, hvilken, sedan plan för byggnaden blifvit fastställd, af kronan tillhandahålles arrendatorn i den mån för byggnaden erfordras; skolande, därest kostnaden för byggnaden öfverstiger den kronan tillerkända ersättningen, det öfverskjutande beloppet arrendatorn godtgöras genom eftergift å närmaste årens arrende eller vid egendomens afträdande af den nya arrendatorn.

Varder annorledes byggnad förstörd eller så skadad, att ny byggnad eller ombyggnad erfordras, skall det ock åligga arrendatorn att, sedan plan för byggnaden blifvit fastställd, verkställa densamma mot godtgörelse för kostnaden, på sätt nyss är sagdt om kostnad, som öfverskjuter brandskadeersättningens belopp.

Förbehåll om hvad sålunda skall gälla skola intagas i kontrakten.

18:o. Arrendator skall tillförbindas uppföra och underhålla all den stängsel, som i det arrenderade områdets gräns mot annan egendom efter lag bör finnas, samt att jämväl inom det arrenderade området uppehålla den hägnad, som vid syn eller besiktning finnes nödig omkring ängs- eller betesmark, som af ålder varit inhägnad.

19:o. Egendomens åker och äng skall arrendator åläggas att enligt de närmare föreskrifter, som genom arrendekontraktet meddelas, i alla afseenden väl häfda och i god växtkraft hålla.

20:o. Från det i lag stadgade förbud att under arrendetiden från egendomen bortföra stråfoder må domänstyrelsen äga medgifva undantag under de villkor, som af densamma föreskrifvas.

Bortförande af gödsel må ej medgifvas.

21:o. Nyodling må tillåtas endast på de områden och under de villkor, som i arrendekontraktet eller sedermera på arrendatorns framställning af vederbörande förvaltningsmyndighet bestämmas.

Arrendekontraktet skall innehålla uttrycklig bestämmelse därom, att, om arrendator vill för det arrenderade området eller viss del däraf i väsentlig mån förändra sättet för jordens torrläggning, eller önskar anlägga ängsvattning, sådant endast må ske efter af sakkunnig person uppgjord plan, som af domänstyrelsen godkännes. För dylikt företag liksom för större odlings- eller täckdikningsarbeten, hvaraf egendomen tillskyndas synnerlig fördel, men arrendator under sin arrendetid ej kan tillgodogöra sig en kostnaden motsvarande inkomst, må efter domänstyrelsens pröfning godtgörelse arrendator tilläggas genom skäligen minskning i ett eller flera års arrendeafgift.

På samma sätt skall den ersättning för tegelrör, som äfven eljest enligt lag må tillkomma arrendatorn, godtgöras honom; och skall uttrycklig bestämmelse intagas i arrendekontraktet om arrendatorns skyldighet att mottaga godtgörelse i denna ordning.

22:o. Arrendator skall tillförbindas att ej utan domänstyrelsens medgifvande borttaga å egendomen befintliga torp eller anlägga nya samt att ej heller utan domänstyrelsens medgifvande pålägga egendomens torpare afgäld eller besvär utöfver hvad som vid egendomens uppskattning blifvit af uppskattningsnämnden bestämdt.

23:o. Arrendator skall åläggas att, därest icke med tillträdaren annorlunda öfverenskommes, året före egendomens afträdande å denna verkställa trädesbruk samt höstplöjning, gräs-, frö- och höstsädessådd i enlighet med tillämplad växtföljd eller särskilda i kontraktet härutinnan meddelade bestämmelser, och skall ny arrendator tillförbindas att för dylika arbeten samt för utsädet lämna företräddaren ersättning, hvilken, i händelse af tvist, bestämmes i den ordning, som stadgas i 2 kap. 8 § lagen om nyttjanderätten till fast egendom.

Arrendator skall ock åläggas att vid egendomens afträdande utan ersättning tillhandahålla tillträdaren stråfoder till visst belopp, som skall i arrendekontraktet bestämmas. I öfrigt skall hvad i gällande lag är stadgadt om stråfoder, som vid afträdet finnes kvar, äga tillämpning med allenast den förändring, att den kronan såsom jordägare tillkommande lösningsrätt utöfvas af tillträdaren.

24:o. Arrendator må berättigas att, där han på grund af lagligen tillkommet beslut fått under sin arrendetid vidkännas betydligare kostnad för byggnad af kyrka, prästgård eller andra allmänna hus, uppförande af större broar eller anläggning af ny väg, järnväg eller kanal, härför åtnjuta godtgörelse i enlighet med bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 16 januari 1863.

25:o. I kontrakt, hvarigenom egendom upplåtes på arrende under längre tid än 20 år, skall, där ej undantag finnes böra göras för särskildt fall, intagas förbehåll därom, att öfverlåtelse af arrende ej må ske annorledes än med domänstyrelsens medgifvande.

I öfrigt skall angående rätt till öfverlåtelse af arrende, utöfver hvad allmän lag stadgar, gälla, att såväl stärbhusdelägare efter afliden arrendator, hvilka icke begagnat sig af dem tillkommande hembuds rätt, som arrendators konkursborgenärer, där ej uppsägning skett, skola vara berättigade att för den del af arrendetiden, som eljest skolat återstå, öfverlåta arrendet på viss person, som af domänstyrelsen godkännes, under villkor i båda dessa fall, att anmälan därom göres, i förstnämnda fall inom en månad efter hembudstidens utgång och i sistnämnda fall senast å sextionde dagen från inställeldagen i konkursen, samt att, där arrendator försatts i konkurs och borgenärerna uppsagt aftalet, arrendatorns löftesmän, såvidt de på grund af sin borgen nödgats något utbetala, skola vara berättigade att, därest de därom göra anmälan sist å trettionde dagen efter den, då borgenärernas uppsägelse skedde, öfvertaga arrendet och, på sätt här ofvan är sagdt om konkursborgenärer, förfoga öfver detsamma.

Vilja arrendators stärbhusdelägare, konkursborgenärer eller löftesmän för gemensam räkning öfvertaga arrendet, skola de vara pliktiga att inom viss af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förelagd tid anmäla lämplig person till handhafvande för deras räkning af egendomens skötsel. Gitta de ej det, varde, där fråga är om stärbhusdelägare eller konkursborgenärer, arrendet uppsagdt, och må, beträffande löftesmän, arrendet ej å dem öfverlåtas.

Förbehåll om uppsägningsrätt i detta fall mot stärbhusdelägare skall intagas i kontraktet.

26:o. Såsom säkerhet för fullgörande af arrendevillkoren bör för en tid af minst fem år, därest arrende så länge skall fortfara, och högst åtta år vara ställd borgen af minst två personer, de där borga en för bägge och bägge för en såsom för egen skuld, och hvilkas vederhäftighet är af Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller domaren styrkt. Ansvarighet på grund af dylik borgen må dock icke utsträckas utöfver den tid, för hvilken borgen blifvit ingången.

Arrendator, som sådant föredrager, må antingen, jämte ställande af borgen för arrendevillkoren i öfrigt, såsom säkerhet för arrendeafgiftens erläggande aflämna af staten, allmänna hypoteksbanken, rikets hypoteksföreningar eller af kommuner med Kungl. Maj:ts tillstånd utgifna obligationer, eller andra af vederbörande godkända säkerhets-

handlingar, motsvarande två års arrendeafgift, eller ock, i stället för borgen för uppfyllande af arrendevillkoren i deras helhet, nedsätta dylika obligationer eller säkerhetshandlingar till belopp, uppgående till tre års arrendeafgift.

I afseende å obligationernas uppskattning gälle enahanda bestämmelser, som i fråga om obligationer vid uppbördsborgen äro meddelade.

Minst ett år före utgången af den tid, för hvilken borgen blifvit ställd, skall ny borgen aflämnas, så beskaffad som ofvan sägs. Angående arrendatorns skyldighet i sistnämnda hänseende skall uttrycklig bestämmelse intagas i kontraktet med stadgande såsom äfventyr för underlåtenhet att fullgöra densamma, att domänstyrelsen skall vara berättigad att uppsäga aftalet samt kronan äga bekomma ersättning för skada.

27:o. I alla de fall, då anbud göres på arrende af kronoegendom eller medgifvande begäres till arrendes öfverlåtande eller öfvertagande enligt 7:de eller 25:te punkten, bör, såvida afseende därå skall fästas, aflämnas säkerhet, så beskaffad, som i nästföregående punkt är stadgad.

28:o. Till utrönande, huru utarrenderad egendom skötes och arrendevillkoren af arrendator fullgöras, skall egendomen hvart femte år eller oftare besiktigas af domänintendent eller den, som Kungl. Maj:ts befallningshafvande i hans ställe förordnar.

Afser besiktningen utrönande, huru nybyggnad blifvit utförd eller finnes anledning misstänka, att arrendatorn brustit i egendomens häfdande eller eljest icke behörigen fullgjort honom enligt kontraktet åliggande skyldigheter, såvidt de afse egendomens skötsel, äge Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordna, att besiktningsförrättaren skall biträdas af i förra fallet någon i byggnadskonst kunnig person och i det senare två i jordbruk erfarna personer, hvilka af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utses bland dem, som enligt lag äro behöriga att förrätta af- och tillträdessyner.

29:o. Beträffande af- och tillträdessyner skola i arrendekontrakten intagas sådana förbehåll, att samma syn i regel kommer att gälla såsom afträdessyn för afträdande arrendatorn och tillträdessyn för den tillträdande, hvarjämte bör stadgas, att kostnader för dylika syner skola gäldas utaf af- och tillträdare till hälften hvardera.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillkommer att i fråga om utseende af synemän iakttaga kronans rätt.

30:o. Vid syner bör domänintendent eller den, som därtill i hans ställe af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utses, vara såsom kronans

ombud närvarande, och jämväl skogstjänsteman vara tillstädes, där Kungl. Maj:ts befallningshafvande finner anledning därom förordna.

31:o. Det ersättningsbelopp för brister i byggnad och hägnad m. m., som tillkommer tillträdaren efter afdrag af värdet å de för hans räkning af företrädaren fullgjorda prestationer, tillhandahålles lonom af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som hos den betalningsskyldige genast låter uttaga beloppet.

32:o. Angående afskiljande vid arrendeupplåtelse af områden, lämpliga att upplåtas till egnahemslägenheter, samt dylika områdens förvaltning är särskildt stadgadt.

Dessa grunder träda i kraft genast efter det kungörelse om desamma af Kungl. Maj:t utfärdats, men skola icke äga tillämpning å arrendeförhållande, som uppkommit genom kontrakt, hvilket afslutats före kungörelsens utfärdande; dock att hvad i 10:de punkten stadgas, angående tid och sätt för arrendes erläggande, skall gälla jämväl i fråga om äldre arrendeförhållanden.

Stockholm den 30 maj 1908.

Med undersätlig vörnad.